

A DOMBÓVÁRI ORSOLYITA RENDHÁZ
ALAPÍTÁSÁNAK, MŰKÖDÉSÉNEK TÖRTÉNETE.

A Dombóvári Orsolyita Rendház alapításának és működésének vázlatos története.

(Részletek az orsolyita.hu-n megjelent visszaemlékezésből)

Dombóvár Tolna és Baranya és Somogy vármegye találkozásánál fekszik. Változatos földrajzi adottságokkal, természeti szépségben gazdag tája Dunántúlnak. Közigazgatásilag Tolna megyéhez tartozik.

Jómódú, gazdag néptől lakott, a vidék központja. Páratlan vasúti, élénk kereskedelmi és ipari forgalommal, a nemzeti érzést ápoló történelmi emlékekkel, és irodalmi kapcsolatokkal rendelkezik. Igen alkalmas tanintézetek felvirágoztatására, amit a már meglévő iskolák is igazolnak.

Az 1910-es években a lakosság létszáma 6-7 ezer fő. A fiumei vasútvonal kiépítése, a szerb megszállás alatti területekről történő áttelepülés, a kedvező helyi és helyzeti energia következményeként rohamosan nő a lélekszám. Vonzó tényező a néhány jól működő iskolája is a községnek.

Katolikus elemi iskolája már 1742-ben volt. A zsidó elemi iskolának alapítási éve 1863. Állami Elemi Iskolát 1902-ben kapott. 1913-ban a Királyi Katolikus Főgimnázium, s ugyan ebben az évben Faics Irén igazgatása alatt nyilvános jogú magán-polgári leányiskola nyílik meg.

Ebben az időben merült fel a gondolat, hogy az erősen fejlődő Dombóvárnak szerzetes tanítónőkre volna szüksége, akik magasabb szinten a leányifjúság nevelését, oktatását végeznék. Az eszmét a község vezetői magukévá tették. Megvalósítói: az akkori pécsi püspök, gróf Zichy Gyula, Paál József lovag, hercegi kerületi felügyelő, a hitközség oszlopa és minden katolikus ügy buzgó támogatója.

1912-ben a kassai orsolyitákkal felvették a kapcsolatot. A főnöknő leutazott, tájékozódott, tetszett is a terület. 400 ezer koronát kért az alapításhoz. Jager M. Berchmanna kérését nem teljesítették. Az ügy későbbre húzódott. Közben kitört az 1914-es világháború. Az ország északi részét elárasztották az oroszok. M. Berchmanna főnöknőben újra felmerült az alapítás gondolata. A vonzó környezet tág teret nyújtana itt rendje működéséhez. Újra jelentkezett és kérte a már felajánlott hercegi ház mellett lévő telket is. Anyagi nehézségek miatt ez sem ment könnyen. Végül is Paál felügyelő és Vajdits Gyula prelátus-kanonok szorgalmazására a pécsi káptalan megszavazta a 30 ezer koronát a fenti telekért. Így herceg Esterházy Miklós, a hitbizomány és a pécsi káptalan biztosította számukra a szükséges épületet és telket.

A felajánlott épület, mely Ódombóvár községben, a Szent László tér 21-22. szám alatt van, 3778 négyszögöl területű. (helyrajzi száma a dombóvári telekkönyvben: 297, 298 és 299.) Ez az épület a területtel együtt a herceg Esterházy-féle hitbizomány tulajdona.

2.

1903. január 3.-án Kismartonban keletkezett „Alapító levélben” főméltóságú galánthai herceg Esterházy Miklós adta át örökbérletként a telket a római katolikus Hitközségnek, oly feltétellel, hogy azt kizárólag katolikus iskolák céljaira használhatja. A Hitközség ezt a telket és a rajta lévő épületet 1915. május 30.-án képviseleti határozat alapján a kassai Szent Orsolya Rendnek adományozta az Alapítólevélben kifejezett rendelkezés fenntartásával. (Ezért formai örökbért, évi 10 aranykoronát kellett a Rendnek fizetnie.) Ezt a határozatot a Hitközség akkori elnöke Offenmüller Zsigmond plébános, a világi elnöke Paál József hercegi felügyelő és a község főjegyzője Illés Gyula írták alá.

A telek vásárlása Weisz Ignácné, született Reinitz Berta siklósi lakóstól 1914-ben megtörtént. 1147 négyszögöl terület alig használható épületrészekkel. A dombóvári telekkönyvben 301 és 302 szám alatt található. A vásárolt ingatlan a kassai Rendház tulajdonát képezte 1917. július 30-ig. Ugyanis ezen a napon dr. Jakab Lajos ügyvéd, Tolna vármegye főügyésze előtt a kassai rendház megbízottja: Kögl M. Constancia helyettes főnöknő nyilatkozatot írt alá, melynek értelmében az ingatlant a dombóvári Szent Orsolya Rend társháza vette bitokába, s a tulajdonjog is ennek megfelelően igazított ki a telekkönyvben.

Így az évekig tartó huzavona, a ház és telek biztosítása után 1915. március 15-én hivatalos levél érkezett a nagy tekintélynek örvendő kassai zárdába. Kassa püspökétől Fischer Colbrie Ágosttól orsolyitákat kértek. Püspök Atya készséggel bocsátotta útnak Jager M. Brechmanna főnöknőt ötödmagával a dombóvári alapításhoz.

1915. év szeptember elején érkeztek. Működését szeptember 9-én kezdte meg a rend. Tekintettel arra, hogy az újonnan alakult Rendháznak semminemű vagyona nem volt, szegénység, nyomor fogadta őket. Bízattást a helybeliek segítsége nyújtott. Még abban az évben beindították a Polgári Iskola I-II. osztályát és a női kereskedelmi szaktanfolyamot. A meglévő épületben 34 bentlakó növendéknek is barátságos otthont tudtak adni. A tanítványok száma évről-évre rohamosan növekedett, a régi épület képtelen volt már befogadni. Felmerült az építés megindításának terve. Gondot okoztak a háborús körülmények. A tetterős főnöknő azonban nem csüggedt. Hatalmas kölcsön felvételével herceg Esterházy Miklós, gróf Zichy Gyula megyéspüspök, a pécsi káptalan (Mosonyi Dénes), a Vallás és Közoktatási Minisztérium segítségével, anyagi támogatásával az építkezés csakhamar megindult a kert felőli részen. Az alapkövet gróf Majláth Károly Gusztáv erdélyi püspök áldotta meg, 1917. szeptember 12-én. Az új egyemeletes épület homlokzata a Dombóvár Vár romjaira, a mellette kígyózó Kapos folyóra, szélesen elhúzódó virágos rétre nézett, melynek szélén Kaposvár felé futott a vonat. Ez a vasúti töltés határos volt a kert déli szakaszával. Modern épület, barátságos termek elégítették ki az igényeket. A nyugalom sajnos nem sokáig tartott. Jött 1918, szomorú emlékeivel. Hatóságilag lefoglalták az épületet, hontalanná váltak lakói. A kommunizmus szétszórta az apácákat.

1918. október 31-én kitört a Károlyi-féle forradalom. Tömegőrület uralkodott el a községben. Agitátorok hamis vádakkal félemlítették meg a népet. A zárda épületét Gyenis

3.

Antal, az állami iskola igazgatója, Molnár György gimnáziumi tanár, Faics Irén a magán-polgári iskola igazgatója vették birtokba.

1919. július 31-én a kommunizmus megbukott. A vezetők elszökdöstek, sötét retorzió következett. Gyilkosságok, akasztások. Ennek lett áldozata Gyenis igazgató és Molnár gimnáziumi tanár is. Faics Irén később szemléletet változtatott, az intézetbe napi áldozóként járogatott. 90 éves korában hunyt el. (Gyenis igazgató lánya, Gyenis Erzsébet a II. világháború után köztársaságunk első elnökének, Tildy Zoltánnak feleségeként a 40-es években látogatásával tisztelte meg, az akkor már igen szépen működő intézetet.)

A forradalom bukása után a plébános mentette, ami menthető, az intézet létrehozói mindent megtettek, hogy az épületet visszaszerezzék a távozásra kényszerített apácáknak. A főnöknő visszatért néhány rendtaggal. Fájó szívvel szemlélte a pusztulást, bízva Isten segítségével, kezébe vette a küzdés fegyverét, és a rendtagokkal együtt elkezdtek az újjáépítés munkáját.

1920-ban a kereskedelmi tanfolyam megszűnt. A háborúból hazatért férfiak átveszik állásaikat. Helyette a változó viszonyok egy új intézmény létesítését teszik szükségessé. Beindul a női ruhavarrás és szabászati tanfolyam. Ugyanebben az évben nagy anyagi áldozatok árán megindul az elemi iskola, 43 jelentkezővel. Az intézetet nagy veszteség éri. Legnagyobb jótevője, alapítója, Esterházy herceg, aki fejlődését mindenkor figyelemmel kísérte, 1920. április 6-án, 51 éves korában meghalt.

M. Berchmanna főnöksége lejárt, ezt nem újítták meg. A többiek is, akiknek az új szellem nem tetszett, eltávoztak az intézetből. Jager M. Berchmanna 1922. szeptember 15-én megvált azon intézettől, melynek bölcsőke és fejlődésének 7 esztendeje szorosan összefügg az ő nevével. Átment a szegvári Gróf Károlyi-Korniss féle nevelőintézetbe, ott folytatta a működését. (Ebben az intézetben folyt a Schlachta-féle missziós nővérek nevelése, kiképzése.)

Ekkor gróf Zichy Gyula pécsi püspök ismét Kassáról kért segítséget. A zárda vezetését felettes hatóságának intézkedése folytán Forster M. Rafaela az akkori kassai főnöknő veszi át. Négy rendtag kíséretében megválnak az ősi fészekről, a kassai rendháztól. (Cieleszky M. Agnéta, Répássy M. Ernesztin, Matyuka Tekla, M. Augusztina) Később csatlakozik hozzájuk Haiduk M. Anasztázia, otthagya a nagyon szépen virágzó kassai női gazdasági intézetet, és T. Rák Terézia.

1922. szeptember 12-ét tekinthetjük az újra alapítás évének. A ház lakói nagyon nehéz időnek néztek eléje. Nagy szegénységgel küzdöttek. M. Rafaela férrias vasakarata segítette a kommün óta tartó kínos vergődést. A nővérek küzdelmét aggódó figyelemmel kísérők segítsége megérkezett. Ismét gróf Zichy Gyula és nemeslelkű helynöke dr. Mosonyi Dénes nyúlt feléjük. Amilyen nagy volt a szükség és a nélkülözés az első években, olyan csodálatosnak mutatkozott az isteni Gondviselés a Benne bízók iránt. A jótevők ingyen szent juttattak az iskolának (Szászvári Kőszén Társaság). A növendékek szülei is mind nagyobb bizalommal karolták fel az intézetet. Felfelé ívelő lelkes munka vette kezdetét.

4.

Mind többen jelentkeztek, akik szerzetesi életre éreztek elhivatottságot. Rohamos fejlődés vette kezdetét. A zárda ismét szűknek bizonyult. Új épületről kell gondoskodni. Mind hangosabbá válik az óhaj egy magasabb fokú leányintézet; a Nőipariskola létesítése iránt. Lényegében ez a már működő varrás és szabászat tanfolyamának továbbfejlesztése lett volna. A Rend vagyonnal nem bírt, a nehéz körülmények miatt kölcsönre még gondolni sem lehetett.

1925. április 14-én megjelenik házukban dr. Mosonyi Dénes, püspöki általános helynök úr, és tudtul adja a Rend Főnöknőjének, hogy gróf Zichy Gyula megyéspüspök úr, a maga személyében áll jól az építkezésre felveendő kölcsönért. Pilch Andor egyházmegyei építészmérnök úr hamarosan elkészíti a tervet.

Az öt évfolyamos „Nőipariskola” gondolatát fokozódó lelkesedéssel karolják fel a községben. Főjegyzője, Takács József gyűlés elé terjeszti a zárda memorandumát. Eredményként 17 millió korona évi segílyt szavaz meg a község. A növendékek gyűjtőívekkel járkák az utcákat, a természetbeni adományokkal együtt 25 millió koronára tehető az összegyűjtött összeg. Ugyanennyivel járul hozzá a püspök atya és Mosonyi kanonok úr is. A terv valóra válik, az építkezés nagy lendülettel megindul. Tágas, világos, modern épületben kap helyet a polgári leányiskola párhuzamos osztályaival és a Nőiskola. Ugyanebben az évben a teraszosan kialakított kertben ártézi kutat létesítenek. 18 fokos hatalmas vízszugár tör fel a földből.

1926. április 25-én elhunyt Offenmüller Zsigmond szentszéki tanácsos, dombóvári plébános, az iskola igazgatója, kinek élete szorosan összefüggött a zárdával, mely nagyrészt neki is köszönheti létét. Az új plébános, Magyar Béla lett a rendház igazgatója, akit augusztusi hatállyal nevezett ki a felettes hatóság. A rendház iskoláinak igazgatásával az Egyházmegyei Hatóság Cielszki M. Agnétát bízta meg. Sokoldalú, nagytehetségű, szilárd jellemű, a nehézségekben nem hátráló, s ugyanakkor az anyai szív melegségével látta el a rábízott feladatokat. Hűséges segítőtársa volt Répási M. Ernesztin. A növendékek létszámának robbanásszerű növekedése lehetetlenné tette a 60-70-es létszámú osztályokban a korszerű, minden igényt kielégítő nevelőmunkát. Újra helyhiánnyal küszködtek.

1927-ben a Vallás- és Közoktatási minisztertől leirat érkezett a zárdához. Hajlandó és képes volna-e a dombóvári tanintézetet tanítónőképzővel kibővíteni? A kitüntető felhívást Istenbe vetett bizalommal és a haza iránti kötelelességből a Convent elfogadta.

Az új iskolához új épületre volt szükség. Dr. Möller Károly budapesti műépítész-mérnök elkészítette a tervet. Kivitelezésére Frank Emil budapesti mérnök kapott megbízást. Az építkezés költségeit a Holland-Magyar bank folyósította, mely azonban sok csalódást és mérhetetlen gondot, csalódást okozott a rendháznak hosszú éveken keresztül. A kölcsönt adó bank nem tudott eleget tenni kötelezettségének, majd összeomlása révén egy szép napon megszűnt. Fizetéseképtelenné váltak, gyámság alá kerültek. Az építkezés során a legnagyobb teher az új igazgató vállaira nehezedett. Jó kapcsolatai révén, a vele harmonikusan dolgozó, együtt érző rendtársakkal mindig megtalálta a kiutat a nehéz helyzetekből. A régi pártfogók mellett segítő kezét nyújtotta az új pécsi püspök, Virág

Ferenc. Az előző püspök, mint kalocsai érsek sem hagyta magára őket. A község társadalmának segítőkészsége, régi jóakarók mellett gróf Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatási miniszter, amennyire az akkori nagyon nehéz gazdasági helyzet engedte, mind-mind segítettek a rendháznak.

1927. az építkezés munkájától volt zajos. Az utcafront eddigi alacsony, földszintes épülete helyébe kétemeletes palota készül, egy modern kultúrvár: 13 tanteremmel, szertárakkal, 4 zeneszobával, hatalmas tornateremmel, 61 növendék részére internátussal, vízvezetékekkel, külön mosdó és fürdőhelyiségekkel. Mindezek megfelelve a legszigorúbb pedagógiai és közegészségügyi követelményeknek. A kertben egy sportpálya létesült, melynek két oldalát szabadtéri fedett pavilon keretezi. Hatalmas táblán felirattal: Imádkozzál és dolgozzál! A két oldal találkozásában kedves kis lourdesi kápolnácska áll. Lent, a legalsó teraszon kialakul az uszoda. Vízét a mellette lévő termálkútból kapja. A kétemeletes épület utcai szoborfülkéjébe Fetter Károly dombóvári művész készítette Jézus szíve szobrot november 7-én helyezték el. A kupolaterv a kereszttel dr. Möller Károly terve. Az iskolához gazdasági terület is tartozott. Saját kertjük mellé bérbe vették a szomszédos katolikus iskola kertjét, sőt a plébánia is átadta az övét. A három terület egy szinten van. Együttvéve 3 holdnyi terület. Később a képző gyakorló területe is innen került ki. Ilyen volt a rendház amikor szárnyra kelt a megnyitandó képző híre. A felvehető létszámnak a duplája jelentkezett.

A négyszögletes épülettömb helyet adott a hatalmas, jól felszerelt tornateremnek, mely színpaddal és öltözővel volt ellátva. Ennek folytatása a nővérek ebédlője, az éléstár, a hatalmas konyha, melynek ablakai a kertre néznek, illetve egy félemeletes kis pavilonra, melyben a fertőző betegek nyertek elhelyezést. Alsó részében virágokat telettettek. Az utcai fronttal párhuzamosan az egyemeletes épület húzódott, ez épült legelőször, még M. Berchmanna idejében. Földszinti részén osztálytermek, zeneszoba, a világi tanerők 2 személyes szobái, valamint a növendékek betegszobája helyezkedett el. Az emeleti részen volt a klauzúra. A tornacsarnokkal szemben, vele párhuzamosan az utcáról nyíló iskolaporta, vendégszobák, osztálytermek, tanácsterem a földszinten. Ezek fölött az emeleten rajzterem, vendégszoba, kápolna, oratórium kapott helyet. A négy oldaltömb alakította ki a kvadrumot, melybe egy később lebontásra ítélt egyetlen temből álló épület nyúlt be.

Az épület elkészülte után a küzdelmes, gondokkal terhelt évek lassan egyenes vágányra terelődtek, megindult a zavartalan tanító-nevelő munka. Növekedett a rendtagok száma. Többen, mint okleveles tanárok léptek be, többen tanultak a Rend iskoláiban, Budapest és Szeged egyetemén. Nagyon népes tábora volt a jelölt-szobának, valamint a noviciátusnak. A többirányú szakképzés számos világi tanerőt is igénybe vett. Az egyházi és világi hatóságok által felvett látogatás jegyzőkönyvei mindig a legnagyobb elismerésüket fejezték ki, úgy a tanítás, mint a nevelés területén. A szerzetes és világi tanerők harmonikus együttműködése példaadó volt. A tanítványok körében különböző ifjúsági körök működtek. A képzősök a későbbi években a szomszédos falvakban kulturális műsorokat adtak. Ünnepet jelentett a községben, ha a növendékek évről-évre színdarabokkal, előadásokkal, koncertekkel szórakoztatták a lakosságot. Jól szervezett kirándulások, nyelvtanfolyamok, zeneoktatás

magas szinten tette változatossá az iskolai életet. Kodály Zoltán minden zenei ünnepségre elfogadta a meghívást.

1932-ben a ház 10 éves jubileumát ünnepelte. Az elmúlt 10 év a megpróbáltatások, a nehéz küzdelmek ideje volt. Eredményei szépek, megnyugtatóak. A legboldogítóbb volt az a 46 diploma, amit az Alma Mater első tanítónői lobogtattak kezükben 5 éves munkájuk, törekvésük zálogaként. Emlékeztek az intézet jótevőire, dr. Éry Márton nyugalmazott alispán képviselőre, akinek személyéhez szorosan fűződik a képző megnyitása. Lendületes évek következtek, tele munkával és tenni akarással. Szinte egy szív és lélek volt a közösség. Ennek a családias, meleg fészeknek a lelke Cieleszky M. Agnéta volt. Az intézet lelki – szellemi – iskolai – anyagi irányítója volt. Ha kellett, keményen nyúlt az közösség életébe, de mindenkor az anya szívének szeretetével. Munkájában méltó társa volt Répássy Ernesztin nővér, aki képzőintézeti tanári oklevelének megszerzése után megbízást kapott a képző- és az internátus vezetésére. Horváth M. Ottíliával együttesen magas szintű, lendületes munkának lettek irányítói. Ezekben az években a növendékek száma kb. 1500.

1938-ban az első háborús képek jelennek meg a zárda életében. A náci Németország szédületes ütemben készül az új világháborúra. Megszállja Ausztriát, lerohanja Csehszlovákiát, Lengyelországot... Szeptember utolsó napjaiban fáradt, elcsigázott lengyel csapatok jelennek meg a község utcáin. Az előljáróság a segítségüket kéri. Megnyitják a kapukat, ebédjüket szétosztják, s ami ehető volt mindent feltálatnak. Németországból, Erfurtból néhány nővér kér szállást. Hitler elvette tőlük a tanítás jogát, szétszéledtek, ki merre tudott. A tanítás még nyugodtan folyik, bár a kert alján, a kaposvári vonalon futnak a felvirágozott katonavonatok. Hadkiegészítő kerül Dombóvárra. Közben légvédelmi előkészületek kezdődnek. Sötétítés, riadók sorozata. 1940-41-ben már erőteljesen. Kassán, Pécsen már bombáztak. 1942 tavaszán a 2. Magyar Hadsereg negyedmillió katonája és 40 ezer munkaszolgálatos megy a keleti frontra. A háború sötét ege mindjobban borul. Német, olasz katonavonatok húznak el a kert alatt. Jól felszerelt vöröskeresztes szerelvények, sápadt, sovány sebesültekkel. Szeptemberben Koralewszky orvos betegápoló tanfolyamot tart számukra, amiből vizsgáznuk kell. Gyapjúholmikat kötnek és küldenek a frontra.

1943. kemény tél. Szomorú csatavesztések, futás az orosz földön. A magyar hadsereg emberállományának 80%-a elveszett. Az iskolai munkacsoportos foglalkozássá zsugorodott. 1944. január végén 2 német tiszt, egy magyar tábornok a főjegyzővel átvizitálják a zárdát. Katonaszállás szállja meg. Albániából szállított olaszok, majd németek. Nyomukban minden pusztul. Április elsején a tanítást be kell fejezni. A bennlakók mindenüket hazaszállítják. Az ötödévesek légiveszélyben írták meg írásbeli feladataikat. Képesítő vizsgálataik is a bombázások alatt folytak. Május közepén hatalmas hurcolkodás, az egész ház kórházzá alakul. A nővérek, dr. Riesz házi orvosunk, a bérbevett Schwarz-féle házba zsúfolódnak össze. 27-én, pünkösöd első napján érkezik meg az első transzport, 60 ápolónő. Pünkösöd másnapján hozzák a kórházi felszerelést. Reggel az első német mise a kápolnában. Előtte este M. Ottília énekpróbát tartott a katonákkal. Egymást támogatva sebesülten jelentek meg, szépen énekeltek, imádkoztak. Papjuk Wilhelm Schmitz tartott beszédet. Június 30-án Dombóvár első bombázása. 186 bomba hullott a községre. A szülők kérésére a

növendékekkel csoportokban foglalkoztak. Helyiségeket szereztek, ezeket rendezték be a foglalkozásokhoz. (Kis-zárda, zsidó iskola, Schwarz-ház, Riesz-ház stb.) 64 bentlakót is visszahívnak. 18-án félelmetes bombázás. Szerencsére nagy része az előttük elterülő rétre hullott. Október elején megindulnak a bácskai svábok. Siralmas látvány a szekerek sora. Az utcai csapoknál meg-megállnak egy kis vízért, tisztálkodási lehetőséget keresve. A még itt lévő német kórház konyháján egy kis meleg ételt is kapnak. Közben a kórház is csomagol, helyükbe német repülősök jönnek. Visszakapták a polgári iskola frontját. Ide hurcolták be kintlévő iskolai felszerelésüket.

November elején az oroszok a Duna vonalához értek. Elsején az apácák névre szóló engedéllyel kezdenek hazaszállingózni. Sokan a községben lévő rokonokhoz, szülőkhöz, ismerősökhöz mentek. A ház mindinkább kaszánya képét mutatja. Az udvaron lőszer, fa, szén. November 28-án menekülnek a német repülő, itt hagyva mindent. 29-én 500 lerongyolódott német, éhes, fáradt harcos vonul a házba. Bonyhádánál verték szét a csapatukat. Az éjjel ismét közeli harcok. Az apácák munkában. Főznek a katonáknak, akik kis időre megpihennek, esznek, de tovább menekülnek Kaposvár irányába. A nővérek már civilben mentik, ami még menthető. M. Ernesztin és Mónika nővérek az irattár könyveit falazzák be. A friss falat kőszénporral hintik be a pincében. A zárdában csak 6 apáca maradt. Este 6 óra. Borzalmas csatazaj. Fél tizenegykor rohant be nagy hurrával az első üvöltő, harcos orosz csapat. Átvonuló csapatok következtek: ágyúkkal, lovakkal, gyalogosan. Borzalmas kép reggelre, elhullott állatok, kilőtt ágyúk, német, orosz hullák. A házban minden összetörve, feldúlva, kiürítve. December 10-én orosz rendeletre a tanítást meg kellett kezdeni. A nővérek hozzáfogtak a német laktanya és az orosz dúlás szeméjtét eltakarítani. 15-re virradó éjszaka egy orosz sebesültszállító osztag megszállta az egész épületet. A bárisnyák a kerti frontot. Ők állták útját nagyon durván, hogy az apácák valamit is elvigyenek. Szükséges dolgaikat csak lopva tudták menteni, a robotba beosztott helybeli lakosság segítségével. Élelmük nem volt. A község lakói, jó emberek látták el naponta őket élelemmel, kenyérrel. Most a németek bombáztak. Sánták, bénák, égettek lepték el az utcát. A tornaterem fa botjaival mankóztak. A tornaterem féltett és nagyon gondozott parkettáján lovak tanyáztak. A növendékek nehéz robotba jártak egész télen. Végre április 3-án megnyíltak az iskolák. Helyet kaptak az állami elemiben, az állami óvodában, vasutas körben, a zsidó iskolában és a hercegi irodákban. A találkozás növendékeikkel sok könnyet csalt a szemükbe. Megindult a nehéz küzdelem otthonuk visszaszerzéséért. Sok utánjárás, huzavona, ígéretés az oroszok részéről. Csak 1946. január 31-én kapták vissza. De hogyan? 105 kocsi konyha és kórházi hulladékot, szemetet kellett elhordatniuk. A házban villany nincs. A vezetékek felszabdalva, megrongálva. A vízvezeték hasonló állapotban. Nem működik a központi fűtés. Nincs egy ép WC. A folyosók tele fekáliával. Mindenütt összetört ajtók, ablakok, bútorok. Az udvaron egerek, kövér patkányok szaladgáltak. A szobák ágyai, összetört bútordarabjai is tetvektől hemzsegett. Hosszú ideig tartott, amíg ezektől megszabadultak. A takarítás hetekig tartott, a kőművesek júniusig dolgoztak. Az asztalosok munkája egy évet is igénybe vett. Először a klauzurát, kápolnát, konyhát hozták rendbe. Az

eltávozott nővéreket visszahívták, lassan elfoglalhatták a szobáikat. Nagy szegénységgel, nincstelenséggel vették fel a harcot. Mindenekelőtt az internátust igyekeztek sok anyagi áldozattal lakályossá, barátságossá tenni.

1948. június 16-án a parlament megszavazta – néhány kivételtől eltekintve – a katolikus, illetve egyházi iskolák államosítását. Ebben a harcban élen járt Ortutay Gyula, aki mint nagyon tehetséges fiatal, annak idején a szegedi piaristák neveltje volt. Egyetemi tanulmányainak végzéséhez a szegedi püspök, Hamvas Endre nyújtott segítséget. A döntés az egyház és az állam részéről hosszas tárgyalás előzte meg, eredményre nem vezetett. Mindszenty József hercegprímás az egyház jogaiból nem engedett. A tanítás jogát megvonták tőlük. Még házaikban maradhattak, de növendékeiket elkülönítették tőlük, falat húztak közéjük. A velük való érintkezés is tilos volt. Nagyon nehéz anyagi körülmények közé kerültek. Alkalmi munkákból és a község népének segítőkészségéből éltek. Vészjósló hírek nyomán a bizonytalanság, aggodás eluralkodott a közösségen. Az állam a klerikális reakció élcsapatának a szerzetesrendeket tekintette, felszámolásukat szükségesnek tartotta. A szomorú tény 1950-ben érvényre jutott. A dombóvári ház lakóit 1950. június 18-19-re virradó éjszaka hurcolták el. Máriapócsra a Baziliták rendházába szállították őket. Ott már sokan voltak, különböző rendekből összezsúfolva. A gyűjtőhelyen erős rendőri felügyelet alatt tartották őket. Szálláshelyüket nem hagyhatták el. Állandó agitálásnak voltak kitéve. Személy szerint külön-külön a Tanácsházára idézve. Keményen kitartottak, nem kápráztatta el őket a beígért fényes állás, lakás, pénz stb. Visszatérésre reményük sem lehetett. Néhány hónapos pócsi tartózkodás után a fiatalabbak szüleikhez, rokonaikhoz tértek vissza. Lassan mindenki megtalálta egyéniségének, erejének megfelelő munkahelyét és beálltak a civil élet forgatagába. Sokan, mint kisegítők háztartásokban, plébániákon, irodákban, iskolákban, az élet különböző területén végezték munkájukat. Kezdetben idegenkedés, bizalmatlanság, mellőzés is tapasztalható volt a munkaadók részéről. Lassan látva a helytállást a munkában, ezek a körülmények oldódtak, megszűntek.

(- A „krónika” írója *Kassai M. Hildegard*. Hiteles adatai a dombóvári plébánia Históriajából, az iskolai Évkönyvekből, és azoknak az elbeszéléseiből származnak, akik a rendházzal szoros kapcsolatban voltak. Minden sorát írója emlékei szövik át. Megírását azért tartotta szükségesnek, mert a Convent mindennemű hivatalos írása a háború sodrában elkallódott.)

Újságcikkek, tudósítások:

Az idézett cikkek időrendben, a megjelenés szerint lettek leírva.

Tolnamegyei Közlöny 1914. március 15. (42. évfolyam 11. szám p. 4. ADT)

A dombóvári zárdaiskola telkét már kimérték, melynek utcai frontja 57 méter hosszú. A főépület egyemeletes lesz. Az egész építkezés 1915-ben nyer befejezést úgy, hogy ősszel már az iskolát meg lehessen nyitni.

Tolnamegyei Közlöny 1915. július 04. (43. évfolyam 27. szám p. 2. ADT)

Uj polgári leányiskola és kereskedelmi tanfolyam.

A sz. Orsolyarend szeptember elsején Dombóvárrott polgári leányiskolát és kereskedelmi tanfolyamot nyit Esterházy herceg volt kastélyában, melyet az apácák rendelkezésére és tulajdonába bocsátott. Egyelőre az I. és II. osztályba lehet beiratkozni felekezeti különbség nélkül, a dombóvári plébánia hivatalban. – A kereskedelmi iskolában az évi tandíj 120, a polgári iskolában pedig 100 korona.

Tolnamegyei Közlöny 1915. július 18. (43. évfolyam 29. szám p. 2. ADT)

Az Orsolya-rend Dombóvárrott.

Az Orsolya tanítórend Dombóvárrott való letelepedése immár bevégzett ténynek tekinthető. A vezetésükben megnyíló kereskedelmi leány és a polgári iskola I. és II. évfolyama szeptemberben már megnyílik. Ezzel Tolnavármegyének ez a legrohamosabban fejlődő és vasúti forgalmánál fogva legnagyobbra hivatott községe újabb lendületet kap a kulturális városi élet fejlődésében.

Dunántúl 1915. július 27. (5. évfolyam 170. szám p. 6. ADT)

Értesítés.

A kassai sz. Orsolyarend f. évi szeptember hó 1-én I. és II. osztállyal polgári leányiskolát és egyéves női kereskedelmi tanfolyamot nyit meg Dombóváron. Egyidejűleg tudatjuk az érdekelt közönséggel, hogy az egyéves női kereskedelmi tanfolyamon egy egészen ingyenes és kettő félingyenes helyet biztosítunk olyan tolnamegyei illetőségű róm. kath. katonaárváknak, kik a polgári iskola IV. osztályát jó viselettel és előmenetellel elvégezték és vagyontalanok. A pályázók kérvényeiket keresztlevél, iskolai bizonyítvánnyal, községi illetőségi s a vagyontalanságot feltüntető szegénységi bizonyítvánnyal fölszerelve f. évi augusztus 20-ig alulírott főnöknőnél terjesszék be. Jager M. Berchmána, a kassai sz. Orsolyarend főnöknője, Kassa.

Tolnamegyei Közlöny 1915. október 03. (43. évfolyam 40. szám p. 3. ADT)

Megnyitott a dombóvári zárdaiskola.

Az orsolyiták végleg megtelepedtek Dombóváron és megnyitották iskolájukat. A polgári iskola I. és II. osztályába 47, a kereskedelmibe pedig 33 tanuló iratkozott be. Az óriási munkával járó átalakítások és még inkább a mai munkásviszonyok miatt csak szeptember 15-én tartották meg a Veni Sanctet. – Most már készen van a 18 növendéket magába foglaló internátus is, amely hogy teljesen kielégít minden igényt, látszik a legilletékesebb

kritikából, a szülők meglegedéséből. A zárdaiskola gyönyörű fekvésű kényelmes helyen van.

Tolnamegyei Közlöny 1916. július 30. (44. évfolyam 31. szám p. 3. ADT)

A dombóvári szt. Orsolya-rend női kereskedelmi tanfolyama és polgári leányiskolája internátussal. A kereskedelmi tanfolyam egy évre terjed. Tandij: 120 K, beiratási díj: 10 kor. Internátusi eltartási díj: 580 K. A polgári leányiskolának az I., II. és III. osztály nyílik meg. Tandij: 100 K. Eltartási díj: 500 k. Bővebb felvilágosítással szolgál az intézeti főnöknő. Dombóvár, 1916. júl. 19. Jager M. Berchmána, főnöknő.

Dombóvári Hírlap 1917. február 11. (1. évfolyam 7. szám p. 2. ADT)

A dombóvári szt. Orsolyarendi Zárda máris olyan jó hírnévnek örvend, hogy a f. tanév elején is több bentlakásra jelentkezőt kellett, helyszűke miatt, visszautasítani. Hogy a szépen fejlődésnek indult leánynevelőintézetet további fejlődésében mi se gátolja Jager M. Berchmana főnöknő, az intézet nagyképzettségű vezetője elhatározta, hogy az intézeti épületet a szükséghez képest kibővíteni. A zárda ezidőszereint körülbelül 160-180 ezer koronát áldoz a bővítésre.

Dombóvári Hírlap 1917. június 24. (1. évfolyam 26. szám p. 2. ADT)

Kereskedelmi tanfolyam.

A szt. Orsolya rend zárdájában 4-5 nappal előbb kellett a szokottnál megtartani a vizsgát a női keresk. tanfolyamon s így most már csakugyan mondhatjuk „bezárultak Dombóváron az iskolák kapui”. A zárda ismét 28 növendéknek adott a kezébe könnyebb és biztosabb kenyérkereseti pályát. Tényleg így van ez, hisz ha a múlt évi növendékeket nézzük, nagy részük állásban van, többen közülük 100-120, sőt 160-180 K. havi fizetéssel ezek közül pedig akárhányan polgári iskolát egyáltalán nem, csak elemi végeztek s azután felvétellel iratkoztak a tanfolyamra. Nem tudják soha a szülők, hogy milyen sors vár leány gyermekeikre, azért ezen tanfolyam elvégzését el nem szabad mulasztani, mert ennek végeztével hozományt, örökséget adnak kezükbe.

Az idei vizsga 18-án lett váratlanul megtartva, azért a vezetőségnek nem volt alkalma meghívni az érdeklődőket sem. A 24-re tervezett gyorsírási verseny is csak a tanári kar jelenlétében történt meg. A nemes szívű adakozóktól 110 K. jött össze a versenyben győztesek jutalmazására. Jutalmat nyertek: Takács Lenke 30 K., Schmieder Böske 25 K. és Horváth Ilonka 20 K., ezek percenként 160 szótagot irtak. Továbbá Vatyai Magda 15 K., Dér Terus 10 K. és Ikotits Ilonka 10 K-t, ezek percenként 130 szótagot irtak.

A zárda főnöknője a maga és a jutalmazottak nevében köszönetét fejezi ki a következő adakozóknak: Paál József, dr. Jakab Lajos, dr. Szabó Sándor, Szallós János, Austerlitz Viktor, Spitzer Imre, Spitzer Sándor és fiai, Weisz Mór (10 K), Halmos H., Ábelesz Mór (5 K), Glücks Bertalan (4 K), Bruck Sándor, N. N. (3 K), Goldschmied Dénesné, Céh Ferenc, Reich Ármin, N. N., N. N. (2 K) uraknak.

Tolnamegyei Újság 1921. július 30. (3. évfolyam 31. szám p. 3. ADT)

A dombóvári sz. Orsolya rend leánynevelő intézete szeptember havában újból megnyitja kapuit a művelődni vágyó női tanulóifjuság előtt. Bár a vármegyének e kiváló kulturintézménye Jager M. Berchmána főnöknő vezetése alatt közvetlen a háboru előtt igen mostoha körülmények között keletkezett, a háboru alatt mégis nagyot fejlődött. Magaslaton és mégis a város közepén emelkedik az impozáns, a modern higiéniaának minden tekintetben megfelelő zárda, amelyre a kommunisták siettek is rátenni a kezüket. A kommunizmus bukása után „az erős asszony” újra összeszedegette a szétrebbentett kis nyáját, visszaállította a lerombolt házi oltárt és a dombóvári zárdában az ő vezetése alatt ma újból 18 gondos, szerető szerzetesnői szív várja a tanulni vágyó női ifjuságot. Az intézetben elemi és polgári iskola, szabászati és varró tanfolyam van. Mindegyikre úgy bejáró, mint kintlakó növendékek (felnőttek is) felvétetnek. Fitetendő díjak: Tandij és beiratási díj: az elemi iskolában 270, a polgáriban 320, a szabászati és varró tanfolyamon 530 korona. Nyelvoktatás (német, francia, angol) 300 K, zeneoktatás (hetenkint 1 óra) 960 K, táncoktatás (6 heti) 100 K. Bennlakók egész évi ellátási díja 6000 K készpénz, 1 mm. búza, vagy ennek megfelelő liszt, 1 mm. burgonya, 4 kg. zsír, 4 kg. szappan, 5 kg. bab, borsó vagy lencse, 100 drb. tojás. E járandóságok részletekben és készpénzben is leróhatók.

Dunántúl 1922. augusztus 12. (12. évfolyam 182. szám p. 3. ADT)

Felvétel a dombóvári Orsolya zárdába.

Dombóváron a Dunántúl nagy vasúti csomópontjában, gyönyörű egészséges helyen fekvő Orsolya-zárda leánynevelőintézetbe felvesznek rendes tanulókat az elemi és polgári iskolába, továbbá varró- és szabászati tanfolyamra. Élelmezés, fűtés, világítás, mosás és fürdés fejében fizetendő egy tanévre 15.000 korona. Természetbeni járulékok 60 kg. fehér-, 140 kg. kenyérliszt, 2 mm. burgonya, 10 kg. zsír, 8 kg. szappan, 10 kg. bab, borsó vagy lencse, 6 kg. cukor vagy méz és 100 db tojás. Mindezek megválthatók folyó árban. Prospektust szívesen küld az intézet főnöknője.

Tolnamegyei Ujság 1922. augusztus 19. (4. évfolyam 34. szám p. 2. ADT)

A dombóvári Orsolya-apácák zárdája, ez a pompás és kitűnő hírű nevelőintézet, amelynek mintaszerű vezetése közismert, már megkezdte a növendékeknek a jövő tanévre való

felvételét. Mivel a gyönyörű és egészséges helyen fekvő leánynevelő intézet befogadó képessége csak korlátolt, jól teszik a szülők, ha a gyermekeiknek idejekorán biztosítanak ott helyet. Rendes tanulókat felvesznek úgy az elemi, mint a polgári iskolába, ahol a legkiválóbb tanerők tanítanak. Van azonkívül az intézetnek varró és szabászati tanfolyama és ha a minisztérium által kilátásba helyezett szövőszékek megérkeznek, megtanítják a leánykákat úgy az egyszerű, mint a művészi szövésre is. Élelmezés, fűtés, világítás, mosás és fürdés fejében fizetendő egy tanévre 15000 korona. Természetbeni járulékok: 60 kg. fehér, 140 kg. kenyérliszt, 2 mm. burgonya, 10 kg. zsír, 8 kg. szappan, 10 kg. bab, borsó vagy lencse, 6 kg. cukor vagy méz és 100 darab tojás. Mindezek megválthatók folyó árban. Prospektust szívesen küld az intézet főnöknője.

Dombóvári Hírlap 1922. szeptember 17. (6. évfolyam 43. szám p. 3. ADT)

Változás az Orsolya-rendi zárdában.

A kassai megyéspüspök joghatósága alá tartozó dombóvári Orsolya-rendi zárdában nagy személyi változások történtek. A megyéspüspök Jager M. Berchmana főnöknőt Szegvárra küldte ugyanezen minőségben. Bizonyára mindenki sajnálattal veszi tudomásul, hogy távozik körünkől M. Berchmana, aki fáradhatatlan energiával, nagy kitartással, ugyyszólván semmiből teremtetten meg Dombóvár legszebb modern épületét, az Orsoly-zárdát. Ezzel a nagy tettevel örök hálára kötelezte le Dombóvár katolikus társadalmát M. Berchmana, aki mint pedagógus is egy egész generációt nevelt. Főnöknek helyére M. Rafaella jött, igazgató M. Agnetta lett. M. Ernesztina új tanerőként jött Dombóvárra. – Itt említjük meg, hogy Faludi Jolán zárdában tanító polg. isk. tanárnőt Pásztára helyezte a vallás és közoktatásügyi miniszter.

Tolnamegyei Újság 1925. május 09. (7. évfolyam 18. szám p. 3. ADT)

Ipariskola Dombóvárott.

A dombóvári szt. Orsolya rendi apácák a község és a környék népének ismételt kérésére két évfolyamból álló ipariskolát állítanak fel. Ezen törekvést Dombóvár község képviselőtestülete a legnagyobb megértéssel karolja fel, csak nemrégiben szavazott meg e célra a község pénztárából 1000 koronát.

Tolnamegyei Újság 1925. szeptember 26. (7. évfolyam 38. szám p. 2. ADT)

A dombóvári sz. Orsolya-rendi zárda 10 éves jubileuma.

Az 1913. évben kedves hangú levél érkezett a több mint 200 esztendő, országos hírével kassai orsolyita rendházba Dombóvárról. A levélnek nemes lelkű írója jó anyákat nevelni segítő apácákat kért a rendtől Dombóvár leányai részére. A kassai rendház akkori főnöknője, Jager

M. Berchmána személyesen jött el „háztüznézőbe” a fejlődő városkába és mikor itt a leendő zárda épületében és kertjében körültekintett, bizonyára nemcsak a három vármegyére terjedő gyönyörű természeti kép kötötte le figyelmét, hanem lelki szemei előtt ott lebegett egy nagy orsolyita rendháznak képe is. Bár az akkor kilátásba helyezett működési terület – különösen a fényes és hatalmas kassai rendházhoz hasonlítva – nagyon szűknek és szegényesnek látszott, az erős lelkű főnöknő mégis elhatározta, hogy maga fogja az új intézet vezetését vállalni. Miután a jólelkű lovag Paál József nyug. hercegi kerületi felügyelő és Offenmüller Zsigmond dombóvári plébános buzgólkodására, herceg Esterházy Miklós és a pécsi káptalan bőkezősége a szükséges telket és épületet biztosította, az új főnöknő 1915 augusztus 10-én elindult Kassáról öt rendtársával és három jelöltővel együtt, hogy áldásos rendi működésükhöz fogjanak, ami azonban tulajdonképpen csak szeptember 7-én – a kassai vértanuk emléknapján – vette kezdetét, amikor Offenmüller Zsigmond plébános a zárdát és ennek kápolnáját felszentelte. Szeptember 9-én nyílt meg az I-II. osztályú polgári leányiskola és a női kereskedelmi tanfolyam, előbbi 55, utóbbi 34 növendékkel, kik közül 34 bennlakó volt. Hogy rövid egy év alatt milyen jó hírnévre tett szert az intézet, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a következő évben a növendékek száma az előbbi évi 89-ről egyszerre 126-ra, ujjabb egy esztendő múlva pedig 226-ra emelkedett, annak dacára, hogy Dombóváron még egy polgári leányiskola volt. Ennyi növendék számára a régi, szűk épület természetesen már nem volt elégséges és bár a kezdet s a háború rendkívüli nehézségeivel küzdő zárdának ugyyszólván semmi felhasználható vagyona nem volt, az istenben bízó főnöknő mégis hozzáfogott egy teljesen új, emeletes épület létsítéséhez. Herceg Esterházy Miklós, gróf Zichy Gyula püspök, a pécsi káptalan, a vallás- és közoktatási miniszterium és más jótevők támogatásával, de leginkább a nagymerészen felvett hatalmas összegű kölcsönrel, Fábián Gáspár budapesti kiváló mérnök tervei szerint, közvetlenül a budapest-fiumei fővonal melletti szép kilátással bíró dombon, a rendház egy modern, új épülettel gyarapodott, melynek alapkövét gróf Majláth Károly Gusztáv erdélyi püspök áldotta meg 1917 szept. 22-én.

Az átkos kommunizmus azonban nem kimélte meg ezt a gyorsan fejlődő, áldásos intézményt sem. A szerzetesnőket elűzték, a berendezést részben elhordták, részint elpusztították. A főnöknő Istenbe vetett erős bizalma azonban ekkor sem rendült meg. Eltávozott ugyan Dombóvárról, de itt maradt a vármegyében, hogy a kommunizmus bukása után azonnal újból feltámaszthassa szeretett intézetét. Elképzelhetjük, mit érezhetett mikor a pusztulás helyére visszaérkezett. De ő még most sem csüggedt, sőt annál nagyobb buzgósággal fogott újból az intézet fejlesztéséhez s hogy milyen eredménnyel, mutatja az, hogy az 1919-20 iskolai évben a növendékek száma megközelítette a 300-at. Miután az egyéves kereskedelmi tanfolyamot a dombóvári és környékbéli nagyobb leánykák elvégezték, e helyett az 1920-21. iskolai évben „Női kézimunka és női szabóipari szaktanfolyam” és elemi iskola nyílt meg az intézetben, mindkettő élénk érdeklődés mellett. Az intézet kiválóságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy midőn azt az 1921. évben a polgári iskolai felügyelő és a kir. tanfelügyelő hivatalosan meglátogatták, legteljesebb elismerésüket fejezték ki. A sok érdemet szerzett alapító főnöknő 1922. szeptember 12-én elhagyta az intézetet, hogy a szegvári gróf Károlyi-Korniss-féle nevelőintézet vezetését vegye át, a dombóvári zárdába

pedig Forster M. Rafaela – volt főispánunk közeli rokona – került főnöknőnek. És az életrevaló intézet a helybeli kir. kath. főgimnázium tanárainak előzékeny és buzgó közreműködése mellett továbbra is rohamos lépésekkel halad a fejlődés útján s az érdeklődés iránta oly nagy lett, hogy ismét új épületekről kellett gondoskodni, ami Forster M. Rafaela főnöknő fáradhatatlan buzgóságának köszönhetően sikerült is.

A bőkezű Dombóvár község előljáróságán kívül, újból gróf Zichy Gyula pécsi püspök volt az, aki fényes adományával, de különösen pártfogásával és garanciájával lehetővé tette, hogy az intézet a folyó év nyarán csaknem egymilliárd koronás befektetéssel még tovább fejlődhetett. Az új építkezéssel az intézet zárdának való új utcai bejáratot, előcsarnokot, fogadó, tanári- és vendégszobát, tágas folyosót, új kápolnát, sekrestyét, állandó szinpaddal és öltözővel bíró disztermet s két nagy termet nyert, a régi kápolna és nagyterem pedig ebédlővé és tantermekké alakítatott át. Ezen új építkezést az tette főleg szükségessé, hogy ezen évben nyílik meg az intézetben újból a nagyszabású Női Ipariskola, a minő ezenkívül csak egy van az országban. Gyönyörűen kifejti ezen korszerű és életrevaló intézmény szükségességét és célját az intézet legutóbbi értesítője.

Az építkezések csak a jövő hó közepe táján fejeződnek ugyan be s így ezen új típusú iskola működéséről képet még nem nyújthatunk, de ha figyelembe vesszük csak azt az egy körülményt, hogy mivé lett a fiatal intézmény azon tíz év alatt, mely a fejlődésre épen a legkedvezőtlenebb volt, akkor nem nehéz megjósolni annak teljes sikerét s azt sem, hogy nem sok idő múlva a dombóvári zárdá is méltán sorakozik majd a több mint 200-250 éves pozsonyi, kassai, győri stb. nagy és hírneves sz. Orsolya-rendi zárdák mellé. A midőn vármegyénknek ezen kiváló kulturintézményét eredményekben oly gazdag 10 éves fennállása alkalmából melegen üdvözljük, őszintén kívánjuk, hogy e jóslat minél előbb valóra váljon és a nemeslelkű szerzetesnők sok sok hasonló lelkületű anyát neveljenek – Nagymagyarországnak.

Tolnamegyei Újság 1925. november 28. (7. évfolyam 47. szám p. 2. ADT)

A dombóvári szent Orsolya-rendi zárdá házavatási ünnepélye.

Az 1914. évi szeptember havában megnyílt dombóvári szent Orsolya-rendi zárdá iránt, a kitűnő vezetés és tantestület mellett, egyre fokozódik az érdeklődés. A szülők mind szélesebb vidékről küldi gyermekeiket az immár hírneves zárdá falai közé, ahol valóban példás nevelésben, oktatásban részesülnek. Ez az örömdetes tapasztalat késztette az 1922. év szeptember hava óta a zárdá élén álló, tolnamegyei származású Forster Rafaela főnöknőt arra, hogy a leánynevelés tökéletesítése érdekében az eddigi elemi és polgári iskolát ipariskolával kiegészítse. Tehette ezt annál inkább, mert a zárdá tavaly a kassai anyaintézetétől függetlenített és a pécsi püspökség fennhatósága alá került, mely püspökség kulturális célokat mindenkor nagy bőkezűséggel támogat. Forster Rafaela főnöknő szép tervének keresztülvitelét is a pécsi püspök gazdag adománya tette lehetővé.

A zárda új kápolnájának és az újonnan létesített ipariskola épületének felszentelése folyó hó 22-én történt igen nívós ünnepély keretében, amelyen részt vett de. Mosonyi Dénes pécsi püspöki helynök, dr. Vass Bertalan kir. főigazgató, Bárdos Ádám kir. tanfelügyelő, Offenmüller Zsigmond szentszéki tanácsos, Kenézy László főszolgabíró, Szeitz József egyházkerületi tanfelügyelő és igen sokan Dombóvár előkelőségei és vezetői közül. Dr. Mosonyi Dénes délelőtt 8 órakor felszentelte az új tágas és diszes kápolnát, utána ünnepélyes szentmise keretében igen megkapó, hazafias vonatkozásokban bővelkedő szentbeszédet tartott. Délután 4 órakor kezdődött az intézet most épült és ez alkalommal zsúfolásig megtelt disztermében a házavatási ünnepély, a zárdától már megszokott gazdag programmal. A Himnusz eléneklése után Offenmüller Zsigmond plébános, szentszéki tanácsos ismertette a zárda történetét. Amikor a szónok 1912-ben elfoglalta a dombóvári plébániát, nagyon gyéren látogatták a templomot, ez a szomorú jelenség ébresztette benne azt a gondolatot, hogy a hitélet intenzívebbé tétele végett nőnevelő intézményt létesítsen. Szándékát a püspökség, az Esterházy hercegi család, a község és az összes érdekeltek felkarolták s így már Berchmana, a kassai rendház főnöknőjének vezetése alatt csakhamar megnyílt az azóta annyira bevált Orsolya-rendi zárda. Nagy elismeréssel szólt az intézet kiváló vezetéséről. Rácz Valéria Leck Boleroját adta elő zongorán precíz betanulással. Az ipariskola növendékei nevében Koruzsán Szilvia üdvözölte a püspöki helynököt, aki oly sokat tett az intézetért, amit a növendékek mind annyira megszerettek, hogy második otthonuknak tekintik. Könnyeket fakasztó kedves jelent volt, amint Takács Marianna gyönyörű albumot adott át a püspöki helynöknek azzal a kérelemmel, hogy soha el nem múló hála jeléül nyújtsa át gróf Zichy Gyula volt pécsi püspök, kalocsai érseknek. Schmieder Karolin Kocsis László Kápolnaszentelésre című költeményét szavalta el hatásosan. Bárdos Ádám kir. tanfelügyelő a vallás-erkölcsi nevelésről tartott előadást. A világi hírneves pedagógusok gyengülő hatásával szemben rámutatott a nagy egyházi nevelők vonzó példájára. A munkát és az imát az iskolában kell megtanulni, így lesz ez az ország az erő országa. Harrai Mária a polgári iskola növendékeinek háláját tolmácsolta a főnöknő iránt, akit anyjukként tisztelnek és szeretnek. Ünnep után című költeményét Tóth Ilonka el. isk. tanuló szavalta el a legnagyobb sikerrel. Herold Zimpa c. négykezesét Rothermel Irma és Samodics Hanna játszották ügyes technikával. Takács József főjegyző a község köszönetét fejezte ki a püspöki helynöknek a nagylelkű támogatásért, a zárdának pedig megígérte, hogy nemes munkájában a község segítségére mindenkor számíthat. Befejezésül a növendékek Tövises között című allegorikus képet mutatták be oly kifogástalan alakításokkal, megrendítő, majd felemelő hatással, hogy erről csak a legnagyobb elismerés hangján lehet megemlékezni. Az egész ünnepély igen kellemes és felejthetetlenül tanulságos emlékeket hagyott a résztvevők lelkében.

Tolnamegyei Újság 1926. augusztus 28. (8. évfolyam 34. szám p. 7. ADT)

A Dombóvári Szent Orsolya Rendi Nőiipariskola az első tanévet a lehető legszebb sikerrel befejezte, és minden tekintetben megfelel a várakozásnak és méltónak bizonyul arra a támogatásra, melyben részesül. A Nőiipariskola serdülő leányokat rendszeres oktatás és

gyakorlati foglalkoztatás után a női kézimunkák különböző ágaiban kiképez, hogy a tanfolyamon szerzett ismereteiket mind a család körében, mind kenyérkereseti foglalkozásra hasznosítani képesek legyenek. A Nőipariskola növendékei bizonyítványt kapnak mely a törvény alapján, egyévi szaktanulmányi gyakorlat beigazolása esetén a női-szabó és leányruhakészítő-ipar önálló üzésére jogosít. A Nőipariskola három szakosztályt foglal magában és pedig: fehérvarró szakosztályt, a felsőruhavarró osztályt, és a himző osztályt. A beiratásokat szeptember hó 1-én, 2-án és 3-án tartják. Bővebb felvilágosítást az intézet Igazgatósága ad.

Somogyi Újság 1927. június 19. (9. évfolyam 137. szám p. 1. ADT)

Emberfeletti erőfeszítéssel halad a fejlődés útján Dombóvár.

Alig harminc kilométerre fekszik Kaposvártól egy nagyközség, mely méltán megérdemli, hogy figyelmünket feléje fordítsuk. Jól kevesen, többé kevésbé már többen, sehogyan sokan ismerik, illetve nem ismerik. Pedig Dombóvár megérdemli, hogy foglalkozzunk vele, ezzel sokáig Hamupipőke szerepre kárhoztatott városkával.

Már régen, még a világháború előtt megindult a községben egy egészséges vérkeringés, mely sorra megszüli a különböző intézményeket. Ám jött a világégés, mely ezt a dunántuli bimbót sem kímélte meg. A már működő intézmények, középületek hiányában – melyeknek felépítését a háború gátolta meg – magánépületek, vagy a célnak meg nem felelő kisebb középületekben nyertek elhelyezést.

Lassan, nehezen szívódott fel a községről a fejlődést gátló körülmények egész láncolata. Ujból megindult a vérkeringés, mignem egy szép napon az állam bé listára nem tette a gimnáziumát, ezt a féltve őrzött kincsét a községnek. Ám nem nyugodott a község lelkes lakossága. Önerejéből támogatta inkább az intézetet, de bezáratni nem engedte. Ez volt a község első és legszebb hitvallása a magyar kultúra mellett. S íme meg is van ennek a lépésnek az eredménye. Most, amikor az államháztartás lassan lassan javul, siet megépíttetni a modern gimnáziumot Dombóvárott, hogy ezzel a lépéssel levegye a község lakosságának válláról az önként vállalt nehéz keresztet.

Míg a gimnáziumot csak ilyen emberfeletti erővel sikerült megtartani, addig egy másik áldásos munkát végző leányintézet, a Szt. Orsolya-rend zárdája évről-évre nagyobbítja intézetét s alig egy évtizedes munkája után a következő tanévet egy kétemeletes palotában kezdheti meg, eddigi iskoláit tanítónőképezdével és leánykereskedelmivel bővítve ki.

A különböző intézmények (járásbíróház, főjegyzőség, adóhivatal) az ősszel meginduló építkezések során mind új épületekbe kerülnek.

A közegészségügy terén is meg lesz rövidesen a nagy lépés: négy pavilonos kórház akar építeni a közel jövőben a község.

Ugyancsak az egészségügyet tartja szem előtt a község, amikor az összes utcákat befutó öntöző-autót vásárol. A fejlődésnek ugyancsak egyik legszebb tanubizonysága az utcák aszfaltozása. Nehéz, sulyos összegeket emészt fel ez a rengeteg építkezés és ujítás, de meghozza Dombóvár kulturáért lelkesedő közönsége.

A városka tereinek virágos kertté való átalakítása pedig az esztétika iránt táplált rokonszenvet árulja el.

Dombóvár közönsége eddig – valami megmagyarázhatatlan ok miatt – nem hódolt a sportnak, mig nem egy lelkes sportbarát Ács Sándor, a reál gimnázium testnevelési tanára, teljes odaadással a köztudatba nem vésti a sport nagy fontosságát. Ács Sándor lelkes munkájának meg is van az első eredménye: ma kilenc jó karban tartott tennispályája van Dombóvárnak!

Ha mélyebben bepillantunk Dombóvár rohamos fejlődésébe, - mely szerencsés fekvése és vasúti hálózata miatt is indokolt és kívánatos – a fejlődés homlokterében ott látjuk: Vér Vencel gimnáziumi igazgatót, Riesz József dr. főorvost, kik lelkes és számottevő munkájukkal hű segítő társai Takács József főjegyzőnek, ki két éves munkásságával Dombóvár közönségének csak szeretetét és háláját érdemelte ki. A dombóvári kultúra bátor és harcosszövege a „Dombóvári Hírlap” is, mely lázasan sürget minden oly törekvést, mely Dombóvár előnyére válik.

Ily munkásság mellett meg kell lenni a kívánt eredménynek s hisszük, hogy rövid idő múlva meg lesz Kaposvár és Dombóvár közt az a testvéri kapocs, mely a két fejlődő várost Dunántul kultur bástyájává fogja emelni. Jó munkát dombóváriak!

Dunántul 1927. július 08. (17. évfolyam 152. szám p. 2. ADT)

Tanítónőképző Dombóváron.

A szent Orsolya-rendi apácák kibővítik tanintézetüket. Pécs, jul. 7. – Dombóvár rohamosan fejlődik. Csak tegnap avatták fel az új község házát, ma már serényen dolgoznak egy új iskola építésén. A dombóvári orsolyita apácák tanintézetét tanítónőképzővel bővítik ki. Erről a jelentős eseményről a Nemzeti Ujság az alábbiakat írja: Elismert igazság ma már, hogy a nemzet, az állam boldogulása nagyrészt a nők érzelmétől, tudásától, erkölcsétől, világnézetétől és munkájától függ. Ennek az igazságnak a felismerése helyezte évszázadok folyamán a családi és szűk társadalmi körön túl a közéletben is fokozatosan magasabb polcra az eleinte háttérbe szorított nőt. A mi történelmünk bizonyossága szerint a magyar nő mindenkor figyelmes gyengéd bánásmódban részesült, de lelkeskedés tekintetében a nők nagy tömege kellőszámu tanintézet hiányában nem haladhatott együtt a hasonló sorsu férfiakkal. Minden erő rendelkezésre bocsátásával és igénybe vételével tömegesen létesítenünk kell a változó viszonyoknak megfelelő nőnevelő intézeteket a meglévő mindenfoku iskolák kapuit pedig ki kell tárnunk, hogy a magyar nő kellőképpen felkészülhessen családi, társadalmi és nemzeti hivatására.

A Tolna-, Baranya-, és Somogyvármegyék találkozási szögletében fekvő Dombóvár igen alkalmas tanintézetek felállítására és felvirágoztatására, amit a meglévő iskolák népessége igazol. Azért őszinte örömmel kell üdvözlönnünk az olyan törekvést, amely ebből a gyorsiramu fejlődésnek indult városból kulturközpontot is akar létesíteni. Annál nagyobb a mi örömünk, hogy erre a nemes hazafias és közérdeket szolgáló munkára az égető nőkérdés megoldásához hozzájáruló és a kiváló nevelési-oktatási módszeréről országszerte ismert Sz. Orsolyarend vállalkozott.

Tizenkétévvvel ezelőtt jött Dombóvárra, meleg hívó szózatra az ősi kassai szt. orsolyita rendházból, három buzgó szerzetesnő s Esterházy Miklós herceg, Zichy Gyula gróf, akkori megyéspüspök és a helyi társadalom támogatásával bennlakásra is berendezett polgári leányiskolát létesített. Két év múlva az egyre gyarapodó tanulók befogadhatására tágas emeletes épületet kellett emelniök. A szülők óhajára 1920-ban elemi iskolát, ruhavarrási és szabászati tanfolyamot szerveztek. Ez év elején a mai élet kívánalmaival szemben annyira fogékony vallás- és közoktatásügyi minisztertől az a leirat érkezett a zárdához, hajlandó és képes volna-e a dombóvári tanintézetet kibővíteni tanítónőképzővel. A szerény, halkszavu, szent életű szerzetesnők első pillanatra meglepődtek az őket ennyire kitüntető miniszteri felhíváson. Rövid gondolkodás után azonban elfogadták a nehéz anyagi, de nekik annál több lelki gyönyörűséget okozó feladat megvalósítását.

A dombóvári Sz. Orsolya-rendház áhitatos csendjét most újból felverte építőiparosaink vidám munkazaja. Az utcafront eddigi alacsony, földszintes épülete helyére kétemeletes, díszes palota készül, egy modern kultúrvár, 13 tanteremmel, 4 zeneszobával, hatalmas tornateremmel, 61 növendék részére internátussal, vízvezetékekkel, külön mosdó és fürdő helyiségekkel. Mindez kielégíti majd a legszigorubb pedagógiai és közegészségügyi követelményeket. A szent Orsolya-rend iskoláinak tagozata ennél fogva a következő: 4-4 osztályu elemi és polgári iskola, egyéves női kereskedelmi tanfolyam, hároméves nőipariskola és ötéves tanítónőképző. A mintaszerű, hirneves leánynevelő intézetet a tolnamegyei származású Forster M. Rafaela rendházi főnöknő jóságos szelleme sugározza át, egyetértő segítőtársa, Cielešky M. Agnéta, a nagyműveltségű vasakaratu igazgató. Odaadó támogatókra találtak Zichy Gyula gróf kalocsai érsek, Virág Ferenc pécsi püspök, Dőry Hugó m. kir. gazdasági főtanácsos, Éri Márton dr. országgyűlési képviselő, Vass Bertalan dr. kir. főigazgató személyében, továbbá Dombóvár község egyházi és világi vezetőiben.

Tolnamegyei Újság 1927. október 15. (9. évfolyam 42. szám p. 5. ADT)

Megnyílt a dombóvári tanítónőképezde.

A szent Orsolya-rendi nővérek Dombóváron rk. tanítónőképezdét állítottak fel, mely a tanév kezdetén meg is nyílt. Hogy milyen szükséges volt ez intézet, azt igazolja az, hogy az I. évfolyamba 41 növendék kérte felvételét. A tanítónőképző intézet számára hatalmas 2

emeletes új épületet építettek, amely azonban még nem készült el teljesen, mert külső és belső vakolása most van csak folyamatban. A tanítónőképző intézet ezért ideiglenesen az elemi iskolában működik. Vidéki tanulók részére internátust is létesítettek. Tolnavármegyével egy eddig nélkülözött intézettel gazdagodott.

Tolnamegyei Újság 1928. május 12. (10. évfolyam 20. szám p. 5. ADT)

Felvétel a dombóvári sz. Orsolya rendi tanítónőképzőintézetbe.

Az első osztályba felvételért folyamodhatnak az 1928-29-iki tanévre azok az éptestű, egészséges tanulók, kik életük 14. évét betöltötték, a polgári leányiskola, vagy bármely középiskola IV. osztályát sikeresen elvégezték, vagy a folyó iskolaévben elvégzik. – Tanítónőképzőintézetünk internátussal is egybe van kötve vidéki növendékek számára. A felvétel iránt benyújtandó, Komócsy István egyházmegyei főtanfelügyelőhöz Pécs, címezett és az intézet igazgatóságához beadott kérvényhez eredetiben, vagy hiteles másolatban a következő okmányok csatolandók: 1. születési anyakönyvi kivonat; 2. újkeletű hatósági orvosi bizonyítvány arról, hogy az illető éptestű, érzékszervei teljesen egészségesek, beszélő szerve és színérzéke hibátlan, zenei hallása jó és a tanítónői pályára alkalmas. 3. Utolsó iskolai bizonyítvány. Ha folyamodó beadványának idején a IV. osztálybeli bizonyítvánnyal még nem rendelkezik, az esetben a IV. osztálybeli félévi értesítőjét csatolja. 4. Azok a folyamodók, kik a folyó iskolaévben, mint rendes tanulók iskolába nem jártak, községi előljárásági bizonyítványt is tartoznak mellékelni erkölcsi magaviseletük kifogástalanságáról. 5. Az illetékes lelkész, vagy hitoktató bizonyítványa, hogy folyamodó vallás erkölcsi kötelességének mindenkor eleget tett. A szent Orsolya-rend a tanítónőképzőintézetén kívül még a következő iskolákat tartja fenn: női pariskola, kétéves női kereskedelmi tanfolyam, négyosztályos polgári leányiskola és négyosztályos elemi leányiskola. Az érdeklődőknek a felvételre vonatkozó, vagy azzal kapcsolatos bármely természetű felvilágosítást az intézet igazgatósága adja meg. A megkereséshez válaszbélyeg csatolandó. Az intézet igazgatósága.

Magyarország 1929. december 03. (10. évfolyam 275. szám p. 11. ADT)

El akarják árverezni a dombóvári Orsolyák iskoláját.

Egészen különös és a maga nemében egyedülálló eset tartja Dombóvár lakosságát izgalomban. Az egész város napok óta másról sem beszél, mint a helybeli Szent Orsolya-rend gyönyörű, modern iskolájáról, melyet egy balul kiütközött külföldi kölcsön miatt el akarnak árverezni. A Szent Orsolya-rend ugyanis ennekelőtte két esztendővel az iskola rendkívüli látogatottsága miatt egy modern kétemeletes iskolaépület felépítését határozta el s az építéshez szükséges kölcsönt egy Burgers & Cos Bank nevezetű holland pénzintézettől szerezte. A bank 200.000 holland forintos jelzálogkölcsönt helyezett kilátásba, mikor azonban már a pénz folyósítására került sor, az összegnek csak egy részét fizette ki, mert a

szerződés értelmében joga volt a banknak annyit folyósítani a banknak részletekben, mint amennyi kötvényt el tudott időközben helyezni. Így történt aztán, hogy az építkezési költségek kiutalásánál, már 1927-ben, nehézségek támadtak s egy évre rá, 1928-ban, a rend kénytelen volt a munkálatokat beszüntetni. Az építkezés eddig mintegy 380.000 pengőt emésztett fel, de a szegény apácák a még befejezetlenül is gyönyörű iskolának nem sokáig örülhettek, mert a holland bankkal szemben fennálló kötelezettségüknek nem tudtak eleget tenni. Tekintettel arra, hogy mindössze 50-60.000 pengőről van szó, a rend bízik a kultuszminisztériumban, mely segítségét több ízben megígérte, jelenleg azonban úgy áll a helyzet, hogy a Burgers & Cos Bank érvényesíteni akarja a szerződésben biztosított jogait s a dombóvári királyi járásbírósnál, mint telekkönyvi hatóságnál, 1113/1929. szám alatt máris árverést kért a Szent Orsolya-rend ellen. Minthogy az orsolyák épületében az elemi, polgári és női ipariskola mellett egy kitünően vezetett tanítóképző is működik és ezekben mintegy ötszáz növendék nyer elsőrangú kiképzést, az iskolaépület sorsa érthető módon nemcsak Dombóvár lakosságát, hanem az egész vidéket is izgalomban tartja.

Magyarország 1929. december 20. (10. évfolyam 290. szám p. 7. ADT)

A dombóvári Orsolya-rend iskolaépítésének ügye.

A *Magyarország* egyik legutóbbi számában közöltünk egy dombóvári levelet, amelynek beküldője arról panaszkodtak, hogy az ottani Szent Orsolya-rend iskolaépítése egy balsikerű külföldi kölcsön folytán súlyos komplikációkkal járt. Dombóváron elterjedt hírek szerint a pénzt folyósító Burgers & Cos Bank hágai pénzügyi intézet az épületet el akarja árvereztetni. Errevonatkozólag Isidore Leenes dr., a Burgers & Cos Bank jelenleg Budapesten tartózkodó igazgatója közli velünk, hogy a dombóváriak egyes értesülései tévedésen alapulnak. Az Orsolya-rend kölcsöne ugyanis nem járt balsikerrel, hanem a kölcsön kötvényeit száz százalékban elhelyezték a hollandi pénzpiacra. A kölcsön összegét, 200.000 hollandi forintot, az Orsolya-rend a szerződésben megállapított részletekben pontosan meg is kapta. Szerződési kötelezettségeinek a dombóvári Orsolya-rend mindeddig teljes mértékben eleget tett, annyira, hogy a junusi kamatfizetéshez szükséges összegek már most a hágai bankház birtokában vannak. Ilyen körülmények között a banknak semmiféle oka nem lenne arra, hogy a rend ellen végrehajtást, vagy árverést kérjen, azt természetesen nem is tette meg. A Burgers & Cos Bank hosszú idő óta állandó összeköttetést tart fenn különböző egyházi intézményekkel, hasonló rendszabályt azonban még soha egyik üzletfelével sem foganatosított. Az építkezés körül támadt komplikációkat az okozta, hogy az Orsolya-rend a valóságosnál kisebb építkezési költségeket vett számításba. A hitelösszeg teljes folyósítása és az építkezés befejezése után még körülbelül negyvenezer pengő fedezetlen tartozása maradt fenn a rendnek a munkát végrehajtó építésszel szemben, ezzel az építésszel folynak most a tárgyalások az ügy rendezésére. Az Orsolya-rend és a hollandi bankcég között semmiféle differencia, vagy vitás kérdés nem áll fenn.

Tolnamegyei Újság 1930. január 04. (12. évfolyam 1. szám p. 5. ADT)

Új főnöknő a dombóvári zárdában.

A magyarországi Szent Orsolya rend provinciálisa, a dombóvári zárda főnöknőjévé Cielecky M. Agnéta igazgatónőt nevezte ki.

Budapesti Közlöny Hivatalos Értesítője 1931. március 17. (65. évfolyam 62. szám p. 11. ADT)

Csőd

Cs. 32/9. 1931. sz. A Dombóvári Szent Orsolya Rend Társháza csődügyében a kir. törvényszék közhirrre teszi, hogy dr. Gutheil Kálmán dombóvári ügyvédet csődtömeggondnoki tiszte alól kérelmére felmentette s helyébe csődtömeggondnokul dr. Vajda Zsigmond dombóvári ügyvédet rendelte ki. Szekszárd, 1931. március hó 10. napján. A szekszárdi kir. törvényszék.

Tolnamegyei Újság 1931. április 29. (13. évfolyam 33. szám p. 2. ADT)

Egy hollandi bank peres ügye a dombóvári Orsolya zárdával.

A vármegye egyik legnagyobbszerű kulturintézménye a dombóvári Szent Orsolya rendű zárda, amelyet a kassai anyaház apácai alig két évtizeddel ezelőtt alapítottak M. Jager Bechmana akkori főnöknő vezetésével. Előbb csak elemi és polgári leányiskola, valamint internátus volt az intézetben, melyet nemrégiben tanítónőképző intézettel is kibővítettek. A bővítéshez, felszereléshez természetesen pénz kell és a zárda a hollandi Burgersbanktól vett kölcsön 200 000 hollandi forintot. A bank azonban ezt a kölcsönt nem folyósította teljes összegében, hanem csak 141 000 hollandi forintot fizetett és a hátralékos összegről nem számolt el. Az Orsolyák természetesen ilyen körülmények között nem voltak hajlandók a 200 000 forintnyi adósság fizetésére, mire a Burgersbank a folyamatba tett peres eljárás során csődöt kért a zárda ellen. A szekszárdi törvényszék el is rendelte a csődöt, mire a rend ez ellen felfolyamodott a pécsi táblához. Felfolyamodással élt ebben az ügyben Virág Ferenc pécsi püspök is. Erre a királyi ítélőtábla megváltoztatta a törvényszék határozatát és az elrendelt csődöt megszüntette. A dombóvári zárda ügyének ebben a stádiumában a rend a Burgersbank részvényeseivel keres összeköttetést és a vezetőség kikapcsolásával igyekszik egyezséget kötni olyformán, hogy a fizetési kötelezettsége ne terjedjen ki arra az 59.000 hollandi forintra, amelyet a hollandi bank emberei nem bocsátottak az Orsolyák rendelkezésére.

Tolnamegyei Újság 1932. október 22. (14. évfolyam 83. szám p. 2. ADT)

Tanulmányi kirándulás.

A dombóvári szent Orsolya-rend tanítónőképző intézetének negyed- és ötödéves növendékei háromnapos tanulmányi kirándulást rendeztek tanáraik vezetésével a katolikus nagygyűlés alkalmából Budapestre. Ez alkalommal több fővárosi intézményt látogattak meg, részt vettek tanítónőképzőintézeti mintaelőadásokon. Hétfőn délből a Testnevelési Főiskolán tettek látogatást és Kmetykó tanár kérésére itt magyar énekeket adtak elő, amelyeket ugyanakkor a magyar rádió is közvetített. Tapasztalatokkal gazdagon tértek szerdán hajnalban haza.

Tolnamegyei Újság 1934. május 05. (16. évfolyam 35. szám p. 4. ADT)

Dombóvári Szent Orsolya-Rendi Leánynevelő Intézet. Az intézetben tanítónőképző, nőipariskola, két éves női kereskedelmi szaktanfolyam, polgári és elemi iskola van. Mindezen iskolák internátussal vannak egybekötve, melynek berendezése modern, higiénikus. Egészséges fekvés, tágas, világos helyiségek, központi fűtés, sportpálya, uszoda, szabadterei tanulóhelyek, díjtalan francia és német társalgás, kifogástalan ellátás, családi nevelés, nem csupán a vidékről, de újabban a fővárosból is idehozza a leánykákat. Érdeklődőknek készséggel küld tájékoztatót a Rend főnöksége.

Dunántúl 1934. július 03. (24. évfolyam 147. szám p. 6. ADT)

Bankettet rendeztek a dombóvári tanítónőképző növendékei a vasúti étteremben. Színes és szokatlanul mozgalmas képet mutatott a napokban a dombóvári vasúti pályaudvar elsőosztályú étterme. A dombóvári zárda tanítónőképzőjének végzett növendékei, számszerint harmincnyolcan tartottak bankettet, amelyen valamennyien magyar ruhában jelentek meg. A vidám hangulatú búcsúlakomán több szellemes felköszöntő hangzott el. Az első felszólaló hangsúlyozta, hogy a jelenlévők az egyik legnemesebb hivatás betöltésére vállalkoztak, de figyelmeztette őket arra, hogy a nő igazi hivatását mégis csak a családban töltheti be, ha ennek ideje megérkeznék, ne féljenek a hirtelen „pályaváltztatás”-tól. A sok derűtséget keltő felszólalásra két fiatal tanítónő is válaszolt igen talpraesetten. A jóhangulatú és vidám vacsora után a fiatalság táncre kerekedett. A táncos bankett a késő esti órákban ért véget.

Tolnamegyei Újság 1935. november 20. (17. évfolyam 94. szám p. 2. ADT)

Befejezés előtt a dombóvári zárda bővítése.

Szinte csodával határos az a lelkes munka, amellyel a Szent Orsolya-rend Dombóváron a növendékek ügyét szolgálja. Az Orsolyák zárdája letelepedéskor csak elemi iskolát, polgári iskolát és internátust nyitott meg, az áldozatosság azonban új gyümölcsöket termelt és tanítónőképzővel bővült az intézet. Tolna vármegye egyetlen képezdáját hívta életre a rend,

amelynek népszerűsége napról-napra akként fokozódott, hogy az intézet megnagyobbításáról kellett gondoskodni. Az idei tanév után az Orsolya Rend nagyszabású építkezéseket kezdett és e munkák már befejezéshez is közelednek. A külső építkezés már elkészült és csak a belső berendezés befejezése van hátra. A zárda új kápolnával is gazdagszik és ezt e hó 24 én dr. Sipos István kanonok, szemináriumi tanár fogja felszentelni. Az intézet többi részének felavatása azonban december 8 án, a Szt. Orsolya Rend megalapításának 400 éves évfordulóján lesz. Akkor fényes ünnepek közt adják át a zárda új részét rendeltetésének.

Tolnamegyei Újság 1935. december 04. (17. évfolyam 98. szám p. 3. ADT)

Kápolnaszentelés a dombóvári zárdában.

A Szent Orsolya-rend dombóvári zárdájának ujonnan bővített gyönyörű kápolnáját a múlt vasárnap szentelte fel dr. Sipos István kanonok, pécsi szemináriumi rektor Várkonyi János spirituális kíséretében. A szertartáson résztvett Dombóvár előljárósága és katolikus társadalmának színe-java. Sipos kanonok a szenteléssel kapcsolatos nagymise közben evangéliumkor igen nagyhatású szentbeszédet mondott és művészi módon aposztrofálta azt a gyönyörű munkát, amelyeket az Orsolya-rendi apácák végeznek a lelki kultúra terjesztése terén.

Tolnamegyei Újság 1936. augusztus 26. (18. évfolyam 68. szám p. 3. ADT)

Kétéves női kereskedelmi szaktanfolyamot nyit a dombóvári Szt. Orsolya-rend. Azonkívül a Rendnek van tanítónőképzője, női par-, polgári leány-, és elemi iskolája is internátussal egybekötve. Kérjen prospektust!

Tolnamegyei Újság 1938. szeptember 28. (20. évfolyam 78. szám p. 3. ADT)

Változások a dombóvári zárdában.

A rendi előljáróság intézkedése folytán Forster M. Rafaela Orsolya-rendi szerzetes tanítónő nyugalomba vonult. – Mácsik M. Agusztá tanítónő tanulmányi szabadságra bocsáttatott. – Bartha M. Annunciáta szerzetes tanítónő osztályvezetéssel bízott meg.

Tolnamegyei Újság 1938. november 16. (20. évfolyam 91. szám p. 6. ADT)

Diáklányok kassai kirándulása.

Ismeretes, hogy Dombóvár Szent Orsolya-rend zárdáját a kassai házból jött Jaeger Bechmana főnöknő alapította és az intézetben több Kassáról menekült apáca tanított. Kassának Magyarországhoz való visszacsatolása után a dombóvári intézet társas kirándulást

rendez Kassára, hogy megmutassa a növendékeknek a Kassai rendházat, ahonnan az alapítónő kikerült.

Szent Orsolya Tanintézet értesítője (1935-1936. ADT)

*Tudnivalók az 1936-37. iskolai évre.*Az intézeti egyenruha beszerzése mindenkire nézve kötelező. Szüksége van továbbá növendékeinknek 1 bő, térdig érő fekete svéd tornanadrágra. A tornához szürke-színű torna-cipő szerzendő be. A növendék vásár- és ünnepnapokon, valamint felvonulások, ünnepélyek alkalmából is köteles egyenruhájában és sapkájában megjelenni. Az iskola fegyelmi szabályai nagyszünetben is kötelezik a növendékeket.

Tudomására adjuk a m. t. Szülőknek, hogy a nagy vakációban nyitva áll növendékeink részére az intézet uszodája. A vizet artézi kutunk szolgáltatja, mely főleg kéntartalmu, csekélyebb mértékben szénsavas, 17 fokos, kitűnő víz. Az artézi kút az intézet kertjében van, s közvetlen mellette, szintén a kertben van az uszoda, kizárólag növendékeink részére. Nyilvános, közös strandon a növendékek nem vehetnek részt. Ezen tilalom ellen vétőket az intézet kizárja.

.... Intézetünk részben a herceg Esterházy-féle hitbizomány, részben a Rendház tulajdonát képező 4.925 négyszögöl területen 1928-ban emelt kétemeletes épületben van elhelyezve. Az osztályok világosak, tágasak, jól szellőztethetők s központi fűtéssel vannak ellátva a folyosókkal együtt, ahol a téli hónapokban a növendékek az óráközi szüneteket is töltik. Alig 8 év telt el az intézet új épületének emelése óta, s már is szűknek bizonyult. Kénytelenek voltunk az eddig földszintes részre emeletet húzatni. Az építkezés munkája novemberben fejeződött be. Az új részben nyert elhelyezést a kápolna, továbbá a rajzterem, rajzsztár, vendégszoba, internátusi társalgó-szoba és 1 hálóterem. Az építkezés költsége cca. 120.000 P.

Az óráközi szüneteket a növendékek az 55x32 méter területű, igen szép fekvésű kert játszótéren tölthetik, a rajta létesített szabadtéri tanulóhelyeken pedig – felváltva – 2-2 osztály a tanítási órákat is. A kertben létesített uszodát, állandó felügyelet mellett, meleg időben, az iskolai év tornaóráin és azon kívül a vakáció folyamán is használhatták növendékeink.

A jelöltek gyakorlati irányú gazdasági kiképzése a Rendház tulajdonát képező kertben folyt, s a hasonló célra bérbevett szomszédos r. k. hitközségi iskola kertjében.

A növendékek állandó szemmeltartásával igyekeztünk lelkivilágukat megismerni, hogy nevelésük minél egyénibb legyen; az előfordult kihágásokat szigorúan, de szeretettel intéztük el s arra törekedtünk, hogy a növendék belássa hibáját s érezze, hogy tanárait az iránta való jóindulat vezeti, midőn hibái miatt megint. Vigyáztunk arra, hogy a fegyelmezést a növendékek ne érezzék egyéniségük szabad kifejlődése korlátjának, hanem az erkölcsi szabadság biztosítékát lássák benne. A fegyelmezés mellett felhasználtuk a kedélynevelés

minden eszközét. Az iskolai év folyamán komoly következményekkel járó 3 fegyelmi eset fordult elő, az iskolán kívül tanúsított helytelen magaviselet miatt.

Képesítő vizsgálat – mennyiségtan feladatA vasúti talpfák 2.5 m hosszú, 25 cm széles, 15 cm vastag hasábok. Mennyi olajat használ fel az újdombóvári talpfatelítőtelep évente az 500.000 db talpfa telítéséhez, ha egy köbméter fához 90 kg olajat számítanak? Hány vasuti tartály-vagón szállítja ide azt az olajmennyiséget, ha hengeres tartályok átmérője 1.6 m, hossza 6 m? hány vagonot tesz ki a fenti famennyiség, ha egy vagon tíz tonnás? (Bükkfa fs. 0.8, olaj fs. 1.04) Eredmény: jeles: 6, jó: 12, elégséges: 16, elégtelen: 2.

. . . . 1944-ben először a német, majd a szovjet csapatok is katonai kórházként használták az épületet, és csak 1946. január 31-től szolgált újra oktatási célokat. Az 1948-as államosítással drasztikus változások kezdődtek az iskola életében: az egykori polgári és nőipari iskola megszűnt, az apácákat internálták, az irattárat elégették, a kápolna berendezését széthordták, illetve megsemmisítették, a Krisztus-szobrot „félreállították”.

Az iskola az 1955/56-os tanévben vette fel Apáczai Csere János nevét. 1956-ban indult az első gimnáziumi képzés és a 12 évfolyamos oktatás. 1958-ban befejeződött a tanítóképzés. Az 1960-as években kezdődött az intézmény szakközépiskolává alakulása. 1963-ban indult a kereskedelmi szakközépiskola, az 1968/69-es tanévben a vasútforgalmi szakképzés, az 1969/70-es tanévben az egészségügyi szakképzés. 1973-ra megszűnt a gimnáziumi tanítás. Az 1977/78-as tanévtől a kollégium az iskola részévé válik. Az 1978/79-es tanévtől beindul a postaforgalmi szakképzés. Az 1986/87-es tanévtől kezdődött a vasútüzemi, az 1989/90-es tanévtől a vasútgépész szakképzés. 1987-ben az iskolaépület mellett álló Scháger-házat az épülethez csatolták, megtörtént az iskolai tanműhely kialakítása a MÁV finanszírozásával. Megkezdődött az iskola dísztermének felújítása az eredeti kápolna csillárja, és az ólomkristály ablaküvegek visszahelyezésével. 1992-től indult a bankforgalmi képzés. 1992/93-ban került sor a sportpálya felújítására. Még ebben az évben részlegesen átadták az új iskolaszárnyat, amely 1997-re készült el teljesen. 1994 végével megszűnt a vasútüzemi és vasútgépész szakképzés, helyette közlekedési tagozat indult. Ugyanekkor befejeződött a bankforgalmi képzés is. 1995-ben kezdődött az utcafront felújítása, ezzel egy időben az épület homlokzati tornyába visszahelyezték az államosítás idején félreállított Krisztus szobor. 1997-től elindultak az OKJ-s képzések. A postaforgalmi képzés helyett a kor igényeinek megfelelően informatikai szak indult.

(Részlet. Forrás: dombovar.hu/Lakohelyunk/Ertektar/Nevezetes-epuletek)

26.

Fotók

Herceg Esterházy IV. Miklós
(Forrás: Wikipédia)

Gróf Zichy Gyula pécsi megyéspüspök.
(Forrás: lib.pte.hu)

Az épület átalakítás előtti utcai homlokzata (Forrás: Hungaricana – OSZK - Képeslapok)

Utcai homlokzat (Forrás: Hungaricana – OSZK - Képeslapok)

Utcai homlokzat.

(Forrás: Arcanum - Iskolai értesítők, Dombóvár - Szent Orsolya rendi tanítóképző - 1932)

Utcai homlokzat, bővítés után.

(Forrás: Arcanum - Iskolai értesítők, Dombóvár - Szent Orsolya rendi tanítóképző - 1935)

Az osztrák kancellár a dombóvári tanítóképző Badenban tartózkodó magyar ruhás növendékeivel beszélget.

(Forrás: Képes Pesti Hírlap 1936. április 29. 58. évfolyam. 98. szám p. 238. ADT)

Tanulók csoportképe.

(Forrás: Dombóvári Régi Szép Napok - Facebook csoport)

30.

Tanulók az udvaron.
(Forrás: DRSzN – fb. csoport)

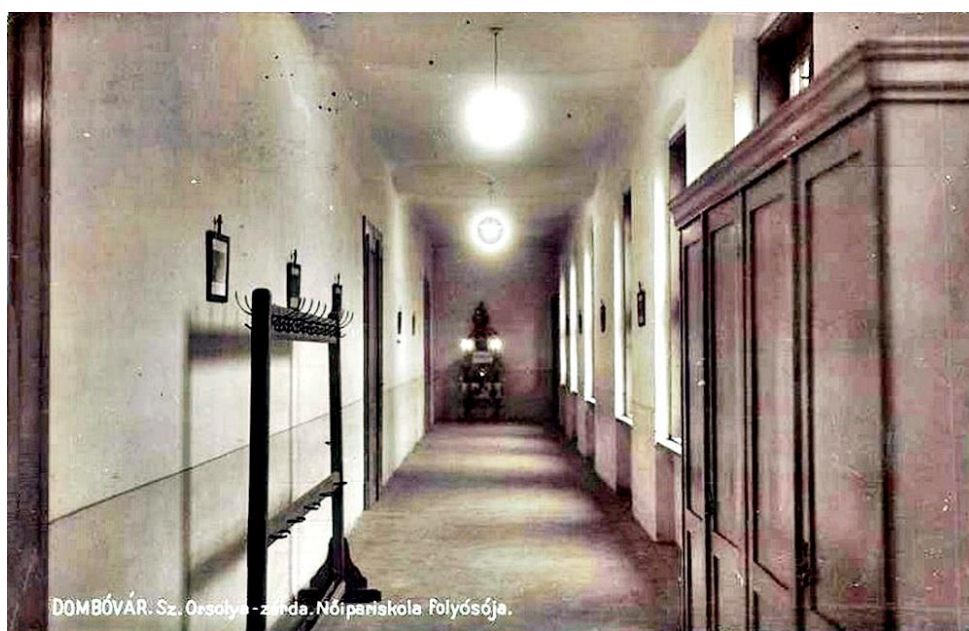

Elemi iskolások tornaünnepélye.
(Forrás: Arcanum - Iskolai értesítők, Dombóvár - Szent Orsolya rendi tanítóképző - 1932)

31.

**Női pariskolai csoportkép.
(Forrás: DRSzN – fb. csoport)**

**A női pariskola folyosója.
(Forrás: DRSzN fb. csoport)**

Zongoraszoba (Forrás: DRSzN - fb.csoport)

Kápolna (Forrás: DRSzN - fb. csoport)

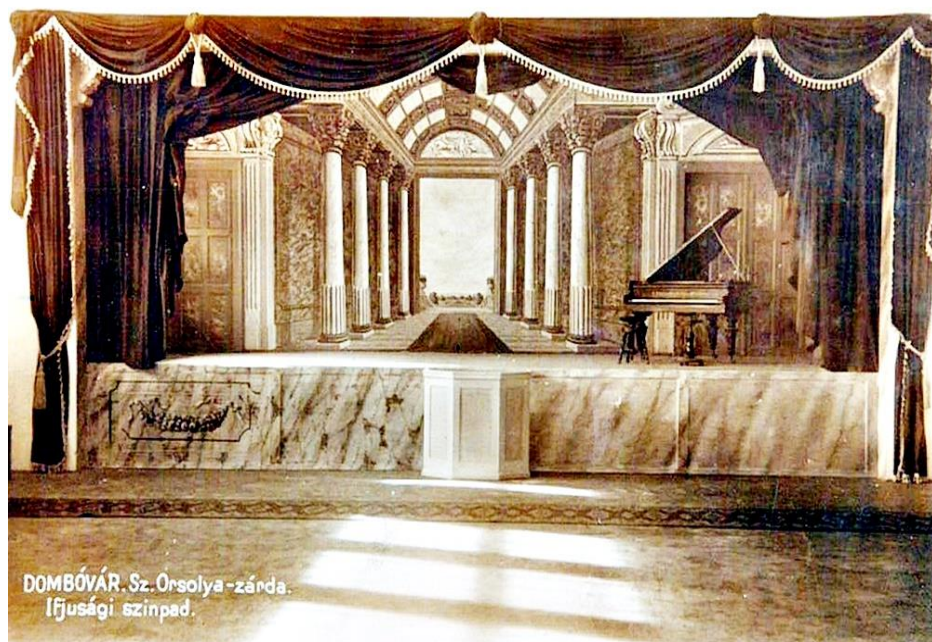
Lourdes barlang.

Lejárat a sportpályához.

(Forrás: Arcanum - Iskolai értesítők, Dombóvár - Szent Orsolya rendi tanítóképző-1932)

33.

Ifjúsági színpad.
(Forrás: DRSzN – fb. csoport)

Kápolna
(Forrás: Arcanum - Iskolai értesítők, Dombóvár - Szent Orsolya rendi tanítóképző -1935)

34.

Szabadtüdő a kertben.

(Forrás: Arcanum - Iskolai értesítők, Dombóvár - Szent Orsolya rendi tanítóképző-1933)

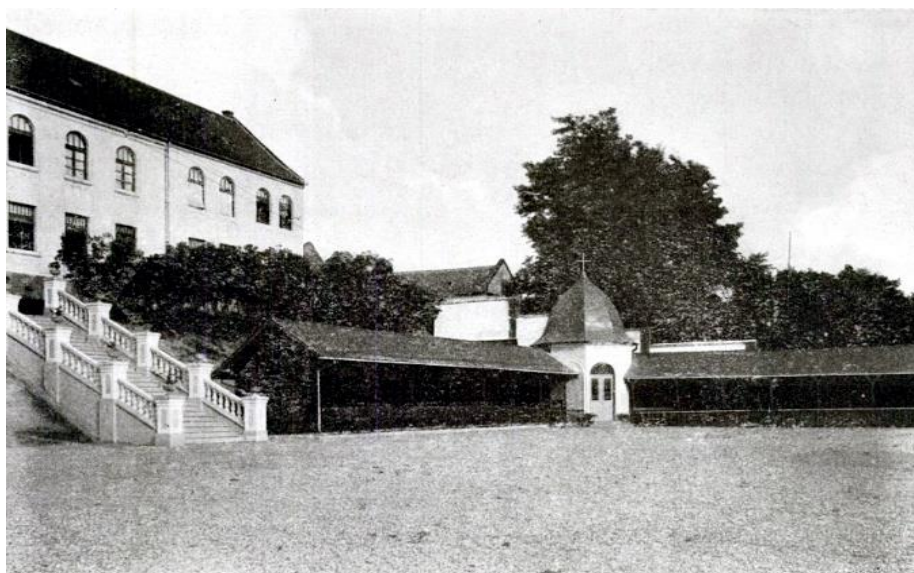
Jubileumi szentmise.

(Forrás: Arcanum - Iskolai értesítők, Dombóvár - Szent Orsolya rendi tanítóképző-1935)

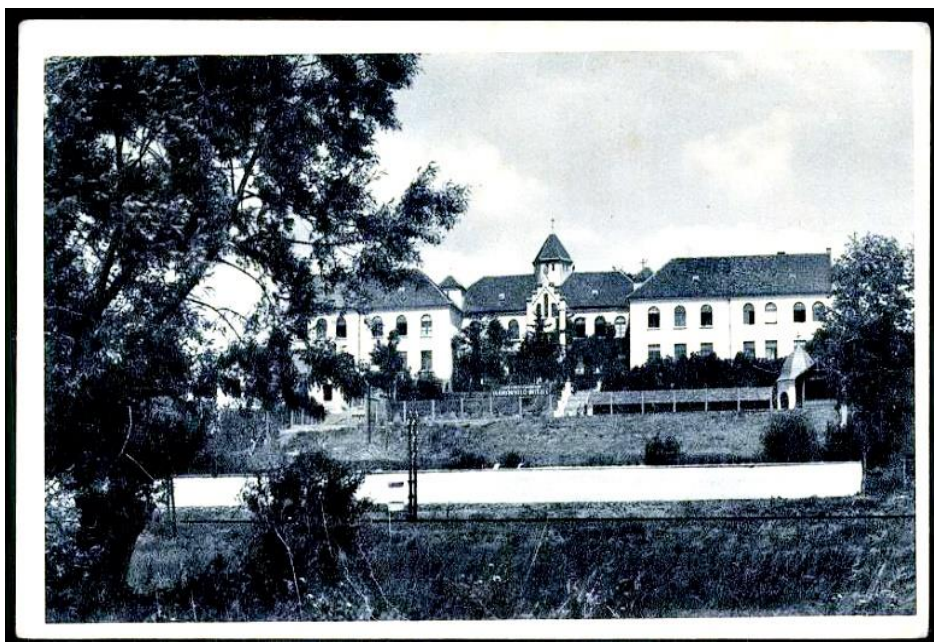
35.

**Virág Ferenc pécsi megyéspüspök.
(Forrás: pecsma.hu)**

**Sportpálya, nyári tanuló helyek.
(Forrás: Arcanum - Iskolai értesítők, Dombóvár - Szent Orsolya rendi tanítóképző-1932)**

Az épület kert felőli homlokzata.
(Forrás: Hungaricana – OSZK - Képeslapok)

Tanítónőjelöltek gazdasági gyakorlaton.
(Forrás: DRSzN – fb. csoport)

Osztálykirándulásra induló zárdai növendékek (1930-as évek)

**Zárdai növendékek osztálykirándulása.
(Forrás: DRSzN – fb. csoport)**

A tanítóképző pecsétje.

(Forrás: Arcanum – Iskolai értesítők, Dombóvár – Szent Orsolya rendi tanítóképző – 1928)

Tanári testület.

Sorszám	A tanár neve, képesítése, alkalmazásának minősége	Szaklati ére	Tanterv	Mely tárgyakat, mely osztályban tanított?	osztály				Jegyzet	Összes tan	
					Tantárgy	I.	II.	III.			IV.
1.	M. Cieleszky Agnéta nyelv- és történet-tudomány, igazgató	32	14							Sz. Orsolya-rendi főnökné, intézi a rendház és az iskola ügyeit. Nagy állaghiánya miatt nem tanított.	
2.	M. Répássy Ernesztin mennyiség-tan-fizika, h. igazgató, r. tanár	18	14							Az ügykezelésben segítőkész.	
3.	Bocskor Nóra magyar-német-ének, h. tan.	1	1	Magyar ny. Német ny. Történelem Ének		3	3	4	4	Az Önképzőiskola tanárnéke.	19
4.	M. Brenner Consolata művezető, r. tan.	13	13	Rajz Kézimunka Szépirod.		2	2	2	6	Tanárképző. A III. oszt. főnöke.	17
5.	Fűrész József hittudomány, hittanár	10	5	Vallás-tan		2	2	2	8	Házasságok.	8
6.	M. Horváth Otília mennyiség-tan-fizika, r. tan.	13	9	Karének		1			1	A tanári könyvtár és az iskolai ünnepélyek rendezője.	1
7.	Sz. Kassai Hildegárd természet-tan-földrajz, torna, r. tan.	2	1	Földrajz Természet-tan. Vegytan Testgyök.		2	2	2	6	Szertanár. A IV. oszt. főnöke.	21
8.	Sz. Király Gabriella kézimunka-rajz-szövő, r. tan.	1	1	Rajz Szépirod.		2	1		3		3
9.	M. Korponay Olga gyorsírást, okl. tanító, r. tan.	31	9	Német ny. Háztartás-tan Gyorsírás		3		3	8		8
10.	Molnár Mária mennyiség-tan-fizika, ének, h. tan.	1	1	Mennyiség-tan Term.-tan		4	3	2	11		14
11.	Dr. Riesz József int. orvos	17	17	Egészség-tan				2	2	Tanári főorvos.	2
12.	Szaryady Mária nyelv- és történet-tud., h. tan.	1	1	Magyar ny. Történelem		5	5	4	14	A tanári értekezlet tagja. A II. oszt. főnöke.	16
Művelődési névnapokunk kitüntetési: Cséry Lajos, ág. ev. Eötv. Szabó Dezső, ref. Dr. Friedmann Hillél, izz.											

Tanári testület 1935. Zita zászlószentelés után.
(Forrás: Arcanum – Iskolai értesítő, Dombóvár – Szent Orsolya rendi tanítóképző – 1935)

A zárda vezetői.
(Forrás: Régi tablóképek – fb. csoport – képrészlet, Koncz András fotója)

39.

**Az iskola bejárata ma.
(Forrás: Saját fotó)**

**Felirat a bejárat fölött.
(Forrás: Saját fotó)**

Az összeállítás nagyobb részben az Arcanum Digitális Tudománytár (ADT) oldalain fellelhető anyagokból készült.

Hivatkozás az idézett cikkek mellett.

Összeállította: Vati László Dombóvár, 2021. június 25.

Az összeállítás részben vagy egészben szabadon felhasználható az összeállítóra való hivatkozás után.